

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МЕДИЧНИХ НАУК
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА «ІНСТИТУТ ТРАВМАТОЛОГІЇ ТА ОРТОПЕДІЇ НАМН
УКРАЇНИ»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Державної установи
«Інститут травматології та ортопедії
Національної академії медичних
наук України»

доктор медичних наук, професор
Ю.Поляченко

« 25 » _____ 2021 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Лікування патології суглобів у хворих на ревматоїдний артрит»

Шифр ВД 2.1.6

підготовка докторів філософії
в аспірантурі Державної установи «Інститут
травматології та ортопедії Національної академії
медичних наук України»
в галузі знань 22 Охорони здоров'я
За спеціальністю 222 «Медицина» (спеціалізація «Ортопедія травматологія»)

Київ – 2021 р.

ВСТУП

Робочу програму навчальної дисципліни ВД 2.1.6 «Лікування патології суглобів у хворих на ревматоїдний артрит» для підготовки докторів філософії за освітньо-науковою програмою підготовки докторів філософії в аспірантурі Державної установи «Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України» з галузі знань 22 «Охорона здоров'я» за спеціальністю 222 «Медицина» (спеціалізація «Ортопедія») розглянуто та затверджено на засіданні вченої ради 25 травня 2021 року, протокол №7 .

Розробники:

С.І.Герасименко - професор, д-р мед. наук., керівник відділу захворювань суглобів у дорослих;

М.В.Полулях -професор, д-р мед. наук;

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.

Загальний обсяг кредитів – 3

Загальний обсяг годин – 90: 30 години лекцій, 21 годин практичних занять, 15 години консультацій та 24 години самостійної роботи.

Рік підготовки – II-III -й.

Види навчальних занять –лекція, практичне заняття, консультація.

Вид оцінювання – іспит.

Програма включає 4 змістових модулів, поєднаних у логічну структурну схему:

Змістовий модуль 1. Анатомія суглобів.

Змістовий модуль 2. Діагностика, клініка ревматоїдного артрити.

Змістовий модуль 3. Обґрунтування показів до різних видів хірургічних втручань при ураженні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.

Змістовий модуль 4. Реабілітація хворих на ревматоїдний артрит.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. **Мета** навчальної дисципліни «Лікування патології суглобів у хворих на ревматоїдний артрит» - підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у європейський та світовий науково-освітній простір фахівця зі знанням та розумінням стану сучасної медичної науки, зокрема ортопедії, з акцентом на поглиблене вивчення та розв'язання комплексних завдань даної дисципліни, та умінням застосувати поглиблені науково-професійні знання для вирішення наукових проблем в медицині.

1.2. **Завданням** навчальної дисципліни є:

- вивчити частоту та характер ураженні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит;
- визначення клінічної картини та діагностики ревматоїдного артрити;
- визначення особливостей клінічного перебігу ревматоїдного артрити при ураженні суглобів різної локалізації;
- визначення особливостей консервативного ортопедичного лікування уражених суглобів у хворих на ревматоїдний артрит;
- визначення показів до хірургічних втручань з приводу уражень суглобів на різних стадіях захворювання ревматоїдним артритом;
- визначення особливостей хірургічної тактики при синовітах суглобів ревматичного генезу;
- визначення особливостей хірургічної тактики при вторинних артрозах ревматичного генезу;
- визначення особливостей ендопротезування кульшових суглобів при вторинних артрозах ревматичного генезу;
- визначення особливостей ендопротезування колінних суглобів при вторинних артрозах ревматичного генезу;
- визначення особливостей ендопротезування суглобів верхньої кінцівки при вторинних артрозах ревматичного генезу;
- визначення особливостей реабілітації хворих на ревматоїдний артрит з ураженням суглобів верхніх і нижніх кінцівок.

1.3 Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна

У результаті вивчення даної дисципліни слухачі повинні: **знати:**

- анатомію суглобів;
- класифікацію ревматоїдного артрити;
- патоморфологію тканин, що оточують суглоби при ревматоїдному артриті;
- особливості клінічного перебігу ревматоїдного артрити в залежності від стадії захворювання;
- визначення клінічних особливостей уражень суглобів при ревматоїдному артриті;
- визначення особливостей формування контрактур у суглобах;
- роль сонографічного дослідження для визначення стану суглобів у хворих на ревматоїдний артрит та урахуванні позників сонографічного дослідження при визначенні тактики лікування синовітів суглобів;
- роль рентгенденситометрії для визначення стану кісткової тканини у хворих на ревматоїдний артрит та урахуванні показників рентгенденситометрії при визначенні типу протеза при ендопротезуванні суглобів;

- методики хірургічних втручань

вміти:

- проводити обстеження хворого на ревматоїдний артрит з визначенням синовітів, порушення вісі кінцівок та контрактур у суглобах;
- застосовувати метод сонографічного дослідження в діагностиці синовітів суглобів у хворих на ревматоїдний артрит та визначення тактики лікування;
- здійснювати розробку програми реабілітації хворих на ревматоїдний артрит при наявності запальних суглобів при консервативному лікуванні;
- здійснювати пункцію суглобів у хворих на ревматоїдний артрит при їх запаленні;
- здійснювати артроскопічну синовектомію при синовіті суглобів у хворих на ревматоїдний артрит;
- обґрунтовувати і здійснювати хірургічні доступи до різних суглобів при оперативному лікуванні;
- визначати тактику та вибір протеза при ендопротезуванні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит;
- визначення тактики та послідовності оперативних втручань у хворих на ревматоїдний артрит в залежності від поєднання уражень суглобів і наявності осьових деформацій та контрактур у суглобах;
- визначати тактику та вибір протеза при ендопротезуванні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит;
- здійснювати розробку програми реабілітації хворих на ревматоїдний артрит при наявності запальних суглобів при оперативному лікуванні.

сформувати **комунікативні навички:**

- зрозуміле донесення інформації у фаховому середовищі та інших суспільних групах;
- комунікативна компетентність лікаря, зокрема, уміння спілкуватися з хворими, дотримуючись відповідних етичних норм.

автономність та відповідальність:

- бути відповідальним за своєчасне оволодіння поглибленими науково-професійними знаннями для вирішення проблем діагностики та ефективного хірургічного лікування хворих на ревматоїдний артрит з ураженням суглобів;
- бути відповідальним за результати хірургічного лікування хворих та якість їх життя у післяопераційному періоді;
- відповідальність щодо дотримання етичних норм, дотримання принципів академічної доброчесності;
- вміння працювати автономно і одночасно в команді фахівців.

Дисципліна забезпечує набуття аспірантами таких компетентностей:

- **Інтегральна компетентність (ІК):** Здатність розв'язувати комплексні проблеми професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності в галузі охорони здоров'я, медицини (ортопедії), проводити власне наукове дослідження, яке має наукову новизну, теоретичне та практичне значення, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та /або професійної практики в галузі охорони здоров'я.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Здатність до вдосконалення та розвитку власного інтелектуального та загальнокультурного рівня, оволодіння новими знаннями при вирішенні дослідницьких і практичних завдань, здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень.

ЗК2 Здатність на основі наукового пошуку виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати нові ідеї, обґрунтувати власні оригінальні концепції.

ЗК4 Здатність планувати, здійснювати особистий та професійний розвиток як науковця та демонструвати вміння досягати поставлених завдань і взятих обов'язків, здатність проведення самостійних досліджень на сучасному рівні, освітньої діяльності.

ЗК5 Здатність розробляти наукові проекти, уміння формулювати та визначати відповідні задачі, розробляти шляхи їх розв'язання, уміння формувати команду дослідників для вирішення локальної задачі, скласти пропозиції щодо їх рішення.

ЗК7 Вміння працювати автономно з дотриманням норм наукової, дослідницької медичної етики, біоетики, академічної доброчесності щодо здійснення наукової діяльності та проведення власного наукового дослідження.

Спеціальні (фахові) компетентності(СК):

СК1 Здатність формулювати наукову проблему, робочі гіпотези досліджуваної проблеми, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/ або професійної практики

СК2 Здатність до опрацювання та критичного осмислення літературних джерел, розуміння природи медичних теорій, гіпотез і тлумачень, перевірки висновків, гіпотез інших дослідників за науковим напрямом дослідження в галузі медицини.

СК3 Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, сучасного наукового обладнання та наукових методів дослідження в медицині (ортопедії).

СК4 Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних науково-дослідних робіт.

СК5 Вміння презентувати, обґрунтовано відстоювати результати власних досліджень, формулювати власну думку під час виступів, дискусій, спілкування у фаховому середовищі з проблем ортопедії.

СК6 Здатність ефективно використовувати отримані результати наукових досліджень в науковій, освітній і практичній діяльності, передбачати результати їх впровадження в галузі охорони здоров'я.

СК7 Здатність розрізняти різні рівні медичного аналізу, формулювати медичні узагальнення на основі діагностичних даних, обирати методики для різних типів діагностичних досліджень.

СК8 Здатність розуміти та пояснювати патологічні процеси, які формуються в опорно-руховій системі, методи їх діагностики та лікування, аналізувати особливості впровадження діагностичних та лікувальних технологій при ортопедичній патології у різних вікових та нозологічних групах хворих

СК9 Здатність збирати дані, будувати діагностично - лікувальну концепцію, аналізувати, систематизувати та презентувати отримані дані, використовувати загальнонаукові, медичні методи, пов'язані з ортопедичною практикою для провадження ефективної та безпечної наукової і практичної діяльності.

СК10 Здатність вести спеціальну наукову та оформляти професійну документацію в практичній медичній фаховій діяльності ортопеда та освітній діяльності.

СК11 Здатність оприлюднення результатів власного наукового дослідження, вести дискусію академічною українською та іноземною мовами відповідно до національних і міжнародних стандартів.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Анатомія суглобів

Тема 1: Хірургічні втручання на суглобах з урахуванням топографічної анатомії суглобів. Анатомія суглобів, топографічні особливості. Типові хірургічні втручання.

Змістовий модуль 2. Діагностика клініка ревматоїдного артрити

Тема 1: Класифікація ревматоїдного артрити з урахуванням сонографічних та патоморфологічних досліджень, синовіт суглобів, вторинні артрози. Пункція суглобів. Клінічний перебіг, діагностика.

Тема 2: Класифікація вторинних артрозів у хворих на ревматоїдний артрит, клінічний перебіг, покази до хірургічного лікування.

**Змістовий модуль 3. Обґрунтування показів до різних видів
хірургічних втручань при ураженні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.**

Тема 1: Покази до диференційованого лікування уражень суглобів у хворих на ревматоїдний артрит. Хірургічні доступи при виконанні різних видів оперативних втручань. Відкриті та малоінвазивні синовектомії, ендопротезування суглобів з застосуванням протезів з цементною та безцементною фіксацією елементів протезів. Особливості хірургічної тактики і техніки виконання оперативних втручань у хворих на ревматоїдний артрит.

Тема 2: Визначення типу ендопротеза.

Визначення стану кісткової тканини та м'язів, контрактур та осьових деформацій кінцівок.

Змістовий модуль 4. Реабілітація хворих на ревматоїдний артрит

Тема 1: Реабілітація при консервативному лікуванні уражених суглобів ревматичним процесом.

Тема 2: Реабілітація при хірургічному лікуванні уражень суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обґрунтування показів до різних видів хірургічних втручань при ураженні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит

Тема	Кількість годин				Самостійна робота
	Лекції	Практичні	Семінари	Консультації	
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Анатомія суглобів.					
1. Хірургічні втручання на суглобах з урахуванням топографічної анатомії суглобів .	3	3		3	3
Разом за змістовим модулем					
Змістовий модуль 2. Діагностика клініки ревматоїдного артриту.					
1. Класифікація ревматоїдного артриту з урахуванням сонографічних та патоморфологічних досліджень, синовіт суглобів, вторинні	3	3		2	3

артрози.Пункція суглобів.					
2. Класифікація вторинних артрозів у хворих на ревматоїдний артрит, клінічний перебіг, покази до хірургічного лікування.	3	3		2	3
Разом за змістовим модулем					
Змістовий модуль 3. Обґрунтування показів до різних видів хірургічних втручань при ураженні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.					
1. Покази до диференційованого лікування уражень суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.	3	3		2	3
2.Визначення типу ендопротеза. Визначення стану кісткової тканини та м'язів, контрактур та вісьових деформацій кінцівок.	6	3		2	4
Разом за змістовим модулем					
Змістовий модуль 4. Реабілітація хворих на ревматоїдний артрит					
1. Реабілітація при консервативному лікуванні уражених суглобів ревматичним процесом.	6	3		2	4
2. Реабілітація при хірургічному лікуванні уражень суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.	6	3		2	4
Разом за змістовим модулем					
Всього: 90 год. (3 кредити)	30	21		15	24

4. ОЦІНЮВАННЯ

рівня теоретичної підготовки за дисципліною

передбачає складання іспиту.

Загальна оцінка з дисципліни: шкала оцінювання національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
90 – 100	Відмінно	A	Відмінно
82-89	Добре	B	добре (дуже добре)
75 – 81		C	добре
64 – 74	Задовільно	D	Задовільно
60-63		E	задовільно (достатньо)
35 – 59	Незадовільно	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34		F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПИТАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЮ

теоретичної підготовки з дисципліни

«Лікування патології суглоів у хворих на ревматоїдний артрит »

1. Ревматоїдний артрит. Класифікація ревматоїдного артрити.
2. Частота та епідеміологія ревматоїдного артрити.
3. Особливості клінічного перебігу ревматоїдного артрити.
4. Діагностика синовітів, їх класифікація.
5. Сонографія у діагностиці синовітів.
6. Визначення стану кісткової тканини, роль рентгенівської денситометрії.
7. Теоретичне обґрунтування пункцій суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.
8. Внутрішньосуглобове застосування гармонів при запаленні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.
9. Функціональні укладки при консервативному лікуванні артритів суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.
10. Реабілітація при консервативному лікуванні хворих на ревматоїдний артрит. Покази до хірургічних втручань з приводу синовіта.
11. Особливості малоінвазивної синовектомії у хворих на ревматоїдний артрит.
12. Контрактури суглобів при ревматоїдному артриті, особливості їх виникнення.
13. Осьові деформації кінцівок у хворих на ревматоїдний артрит.
14. Анатомія суглобів.

15. Хірургічні доступи до суглобів.
16. Покази до хірургічних втручань при ураженні суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.
18. Класифікація вторинних артрозів.
19. Визначення послідовності оперативного втручання на суглобах при поєднаному їх ураженні.
20. Критерії визначення типу протеза кульшового суглоба у хворих на ревматоїдний артрит.
21. Особливості застосування доступів до колінного суглоба в залежності від наявних осьових деформацій та контрактур в колінному суглобі.
22. Критерії визначення типу ендопротеза колінного суглоба у хворого на ревматоїдний артрит.
23. Особливості ендопротезування плечового суглоба у хворих на ревматоїдний артрит.
24. Особливості ендопротезування ліктьового суглоба у хворих на ревматоїдний артрит.
25. Ревматоїдна кисть. Хірургічне лікування типових уражень.
26. Особливості реабілітації у післяопераційному періоді від типу протеза у хворого на ревматоїдний артрит.
28. Застосування профілактики тромбозів при оперативному лікуванні хворих на ревматоїдний артрит.
29. Застосування гармональної терапії у хворих на ревматоїдний артрит.
30. Застосування базисної терапії в лікуванні хворих на ревматоїдний артрит.

6. ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

до навчальної дисципліни

«Лікування патології суглобів у хворих на ревматоїдний артрит»

шифр ВД 2.1.6

1. Діагностика ревматоїдного артрити.
2. Синовіт колінного суглоба – діагностика, лікування.
3. Вторинні остеоартрити суглобів у хворих на ревматоїдний артрит, класифікація, діагностика, лікування.
4. Диференційована хірургічна тактика при артритах суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.
5. Ендопротезування суглобів у хворих на ревматоїдний артрит.

7. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальна література відповідно до переліку рекомендованої до вивчення літератури.

Мультимедійні презентації відповідно до теоретичного курсу.

Науково-методичне забезпечення навчального процесу передбачає: державні стандарти освіти, навчальні плани, навчальна програма з вибіркової навчальної дисципліни.

Практичні заняття у профільному відділі, відділеннях.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бабко А.М., Герасименко С.І., Полулях М.В., Страфун С.С., Герасименко А.С., Лазарев І.А. Ортопедичне лікування хворих на ревматоїдний артрит з ураженням верхньої кінцівки. – К.:Видавництво «Сталь», 2019. – 276 с.
2. Беневоленская Л.И. Эпидемиология ревматических болезней. – М.: Медицина, 1988.- 238 с.
3. Герасименко С.И, Скляренко Е.Т., Полулях М.В. и др. Ревматоидное поражение коленного сустава. Библиотека практикующего врача. Киев. – 2004. – 140 с.
4. Герасименко С. І. Комплексне ортопедичне лікування хворих на ревматоїдний артрит з ураженням нижніх кінцівок : дис. д-ра мед. наук : 14.01.20 / Укр. НДІТО / Герасименко Сергій Іванович. – К., 1997. – 291 с.
5. Насонов Е.Л. Глюкокортикоиды в ревматологии. – М.:Медицина, 1998. – 230 с.
6. Иваницкая Л. Н. Результаты длительного мониторинга больных с ревматоидным артритом и остеоартрозом / Л. Н. Иваницкая // Укр. ревматол. журнал. – 2000. – № 2. – С. 45–47.
7. Иванюк М.В. Изменения со стороны иммунной системы при ревматоидном артрите / М.В. Иванюк // Фундаментальные исследования. – 2004. – № 4 – С. 68–78.
8. Скляренко Є.Т. Ревмоортопедія. – К.: Морион, 2009. – 317
9. Скляренко Є.Т. Травматологія і ортопедія. – К. Здоровье, 2005. -388 с.
10. Radmer S. Totalendoprothetischer Kniegelenkersatz mit dem Rotating Hinge Knee bei Patienten mit Rheumatoider Arthritis / S. Radmer., R. Andresen, M. Sparmann // Akt Rheumatol. – 2007, V.32. – S.34–39.
11. Gough J. E. Osteoblast cell death on methacrylate polymers involves apoptosis / J. E. Gough, S. Downes // J. Biomed. Mater. Res. – 2001. – Vol. 57, № 4. – P. 497–505.
12. Rosenberg W.W. Impacted morsellized bone grafting and cemented primary total hip arthroplasty for acetabular protrusion in patients with rheumatoid arthritis: an 8– to 18–

year follow-up study of 36 hips / W. W. Rosenberg, B. W. Schreurs, M. C. de Waal Malefijt, R. P. Veth // *Acta Orthop. Scand.* – 2000. – Vol. 71, № 2. – P. 143–146.

13. Atsushi K. Survival after total joint arthroplasty in patients with rheumatoid arthritis. Comparison of the postoperative life expectancies and survival by initial operative years: 1970s and 1980s group versus 1990s group / K. Atsushi, E. Yoshito, T. Masami // *Modern Rheumatology.* – 2004, V.14. – N.6. – P. 466–469.

14. Matsumo H. Cementless cup supporter for protrusion acetabuli in patients with rheumatoid arthritis / H. Matsumo, T. Yasuda, K. Yudson [et al.] // *Int. Orthop.* – 2000. – Vol. 24, № 1. – P. 15–18.

15. Petra M. A correlative study of clinical and histological findings of revision hip arthroplasty for rheumatoid arthritis and inflammatory joint disease / M. Petra, J. Diaz, P. McLardy-Smith [et al.] // *Scand. J. Rheumatol.* – 2003. – Vol. 32, № 5. – P. 281–286.

16. Kavin Khatri Management of Flexion Contracture in Total Knee Arthroplasty / Kavin Khatri, Deepak Bansal, Karan Rajpal // *IntechOpen.* – 2019.

17. Melvin J. George Valgus Deformity Correction in Total Knee Replacement: An Overview // *IntechOpen.* – 2019.

18. A. Dell'Isola Knee internal contact force in a varus malaligned phenotype in knee osteoarthritis (KOA) / A. Dell'Isola, S.L. Smith, M.S. Andersen, M. Steultjens // *Osteoarthritis & Cartilage.* – 2017. - №25. – P. 2008-2013.